

Çocuk Kalbi ve Kur'an

Diyanet Aylık Dergi'nin ücretsiz ekidir.
Ekim 2010 • Sayı 238

KUR'AN'IN NÜZÜLÜNÜN 1400. Yıl

Çocuklar Kur'an'ın içeriğinden nasıl haberdar edilebilir?

Dr. İsmail Sağlam
Uludağ Üniv. İlahiyat Fak.

Konunun anlatımına kendi çocukluk yıllarımda Kur'an ile ilgili yaşadığım tecrübeleri paylaşarak başlamak isterim: İlkokul dönemimde köyümüzde cami hocasından elifba cüzünü belli aralıklarla okuma deneyimim olmuştu. Ancak bu hiçbir zaman Kur'an'ı öğrenmeyle sonuçlanmadı, çünkü ne yeterli zaman ayrılıyordu ne de gerekli metot ve materyal kullanılıyordu. Her şeye rağmen teneffüs ettiğimiz o havanın üzerimizde derin izler bıraktığını söyleyebiliriz. Yine aynı yıllarda ramazan aylarında babamın köyümüzde bulunan genç hafız Mehmet Emin Cihan'ı çağırıp evimizde mukabele okutması tatlı bir hatıra olarak zihnimde ve ruhumda tazeliğini korumaktadır.

1976'da ilkokul 5. sınıfı bitirdiğim yaz mevsiminde Erzurum'dan Bursa'ya göç ettik ve Büyükorhan ilçesine bağlı Zaferiye köyünde din görevlisi olan yakınım ve hocam Abdulkadir Sağlam'ın yanında Kur'an öğrenmeye başladım. İki ay içerisinde harflerin doğru telaffuz edilmesine dikkat ederek ve tecvit kurallarına uygun olarak Kur'an'ı hatmetmek nasip oldu. Bu ana kadar Kur'an ile olan çeşitli temaslarım ve etrafımızdaki insanların Kur'an'a karşı gösterdikleri saygı bende kutsallık fikrini doğurmuştu ancak içeriği ile ilgili hiçbir bilgi verilmemişti, sadece Allah tarafından gönderilen bir kitap olduğu öğretilmişti.

Anlaşıldığı üzere çocukluk yıllarımda Kur'an'ın anlamıyla ilgili bende hiçbir fikir oluşmamıştı, daha doğrusu okunan ve ibadet edilen bu kitabın kelimelerinin ve cümlelerinin bir anlamı olabileceği hakkında bana bir bilgi verilmemişti. İlkokul 4. ve 5. sınıflarda din dersi öğretmenine kavuşma şansım da olmadı, olsaydı belki erkenden Kur'an'ın içeriği hakkında bir kanaate ulaşabilirdim. Zaferiye köyünde Kur'an okurken bir gün hocam, "gel okuduğumuz sayfanın Türkçe anlamını okuyalım" dedi ve A. Fikri Yavuz'un mealinden bir sayfa okuyarak bazı açıklamalar yaptı. Okunan sayfada insanlardan bazı şeylerin yapılması, bazı şeylerin de yapılmaması isteniyordu. Ben dayanamadım ve hocama; "bu okuduğunuz şeyleri kim söylüyor, şöyle şöyle yapın şöyle şöyle yapmayın diye istekte bulunan kim" diye çocukluk masumiyetiyle sordum. Hocam da bana "tabii ki Allah istiyor" diye cevap verdi. İlk defa Allah'ın insanların anlayacağı şekilde açık seçik istekte bulunduğunu öğrenmenin şoku içerisinde Kur'an'ı elime alarak yani bu kenarlardaki Türkçe yazılar Allah'ın bize söylediği sözler mi?" dedim. Hocamdan "evet" cevabını alınca da; "öyle ise ne duruyoruz bunları okuyup hemen istenenleri yapsak ya, Allah'ın ne dediğini anlamak ne kadar güzel bir şey" diye karşılık verdim.

Yukarıda anlatılan hatıra şunu gösteriyor; çocuklara Kur'an'ın Allah tarafından gönderildiğini öğretmek ve kutsallığını hissettirmek faydalı ancak eksik bir davranıştır. İnsanlar tarafından anlaşılması için gönderilen bu kitap, çocuklara da anlatılmalıdır. Öğretilen ve ezberletilen surelerin ne anlama geldiği veya günlük hayatımızla ilgili Kur'an'da neler bulunduğu hakkında çocuklara bilgi verilmelidir. Bu tespiti yaptıktan sonra cevabı aranacak soru şudur: "Peki bu iş nasıl yapılmalıdır, yolu, yöntemi nedir, pedagojik ilkelere uygun davranmak için nasıl hareket edilmelidir?"

Yukarıdaki soruyu cevaplarken de akademik çalışmalarım esnasında yapmış olduğum deneylerden ve yaşamış olduğun tecrübelerden yararlanmak istiyorum. Öncelikle şunu belirtelim ki, bugün örgün eğitim gören okul öncesi ve ilköğretim çocuklarına anlatılan konular için hangi pedagojik ilkeler ve yöntemler kullanılıyorsa, bu yaşlardaki çocuklara Kur'an'ın içeriği anlatılırken de aynı yöntemler kullanılmalıdır.

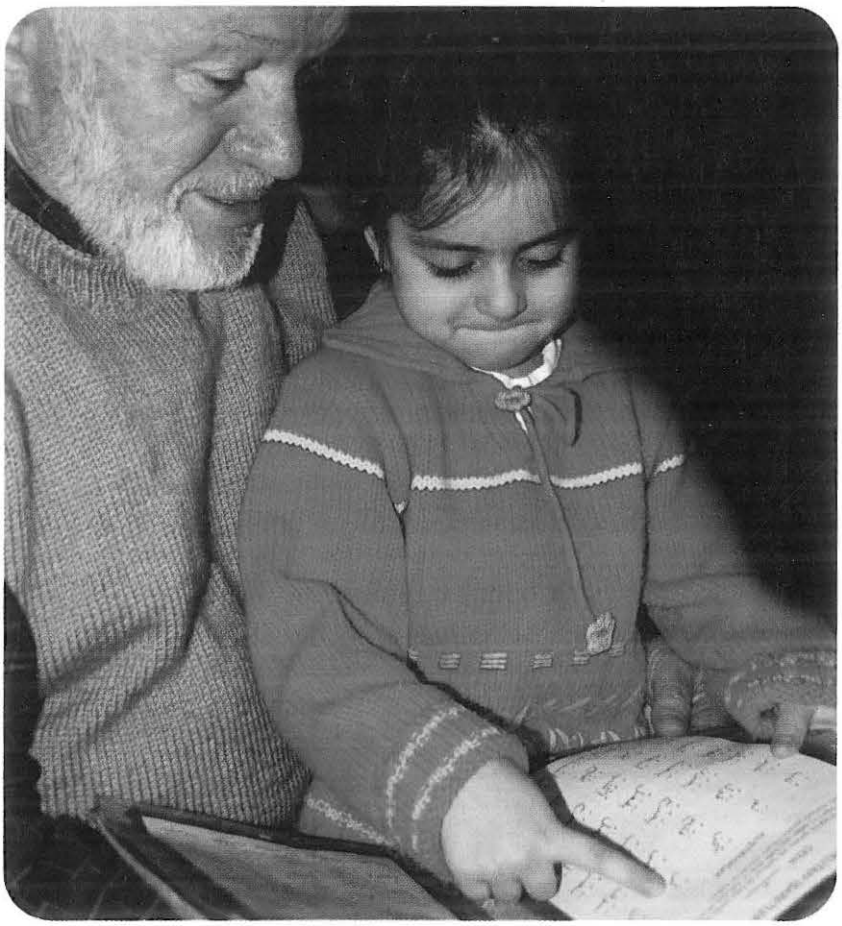

"Batı ve İslam Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi" isimli çalışmayı yaparken, üzerinde durduğumuz konulardan birisi de; ninni, tekerleme, masal, hikâye ve şiir gibi edebi türlerin sözlü öğretim etkinlikleri içerisinde çocuklara öğretilmesi yanında, bazı ayet ve hadislerin metin veya meal olarak öğretilmesiydi. Okul öncesi eğitim ilkelerine uygun bir tarzda hazırlanan ayet ve hadis meallerinden oluşan spot cümlelerin çocuklar tarafından diğer edebi türler gibi öğrenilebildiğini belirtebiliriz. Yine Kur'an'da geçen bazı hikâyelerin çocuklara uyarlanarak anlatılması da çocukların okulöncesi yaşta bile Ku'an'ın içeriği hakkında bilgi edinmelerini sağlayacaktır.

Yaptığımız deneylerden birinde, anaokulları müfredatında bulunan

'Ben ve Ailem' ünitesinde yer alan anne-baba ve büyüklere saygı konusunu anlatırken, Kur'an'ı elime alarak kısaca bilgi verdikten sonra İsra suresi 23 ve 24. ayetleri çocukların anlayacağı tarzda anlatmaya çalıştık. Çocukların Kur'an'a dokunmaları, ilgi ile dinlemeleri, "Kur'an, Allah, Allah'a ibadet, anne-babaya saygı" kavramlarını beraberce duyarak aralarında bağ kurmaları dikkatimizi çekmiştir. Birkaç gün sonra anne babanın sözünü dinleme gündeme geldiğinde bazı çocukların "Allah anne-babasının sözünü dinleyenleri seviyor değil mi?" diye tepki vermeleri, "anne-babaya itaat etme ile Allah'ın Kur'an'da bu konuda istekte bulunduğu" arasında irtibat kurduklarını göstermiştir. Ancak hiçbir zaman bu anlattıklarımızı okul öncesi dönem çocuklarına tefsir dersi yapma şeklinde algılamamak gerekir. Bütün bu anlatımlar ve sunumlar okul öncesi eğitimi ilkelerine göre düşünülüp tasarlanmalıdır. İşte bu şartlarda okul öncesi dönemdeki çocukları dahi Kur'an'ın içeriğinden haberdar etmenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

Daha sonraları 7-14 yaş arası dönemi esas alan "Çocuk ve İbadet" isimli çalışmayı yaparken çocuklarda "ibadet yapma emrinin/mesajının kaynağının Allah olduğu" fikrinin iyice yerleşmesi için beraber olduğumuz bir grup öğrenciyle cemaatle namaz kıldıktan sonra Kur'an'dan bir sayfa okuyup açıklamasını yapıp geçen konular hakkında sohbet ediyorduk. Bu sohbetlerde özellikle çocuklardan gelen sorularla, ilginin yüksek olduğunu ve 8 haftalık bir periyottan sonra Kur'an'ın içeriği hakkında oldukça geniş bir malumatın oluştuğunu gördük. Yaptığımız bu çalışmada çocukların Kur'an'ı tanıma, okunan ayetlerden kendi paylarına ders çıkarabilme, Kur'an'da geçen bazı kavramları ve olayları öğrenme konularında başarılı olduklarını söyleyebiliriz. Ancak okunan ayetlerin açıklamasını yaparken muhatap olunan çocukların yaşlarını, gelişim ve bilgi seviyelerini dikkate alarak sohbeti gerçekleştirmenin zorunluluk olduğunu belirtmek isteriz.

Sonuç olarak, ister bir eğitim semineri çerçevesinde olsun isterse evde anne-babalarla çocuklar arasında olsun, küçük yaşlardan itibaren çocuklara Kur'an'ın içeriği hakkında bilgi vermek mümkündür diyebiliriz. Yeter ki hangi çocuğa, hangi bilginin nasıl verileceği konusunda doğru hareket edilebilsin.